

NEKATERE KONCE PESMI IZSANJAM

Bina Štampe Žmavc: »*Ko pišem, ne pišem za otroka. Pišem zase, brez vsake rezerve.*«

Foto: Igor Napast

Kako je nastala ta vaša subtilna knjižica poezije o najbolj arhetipskih temah, najbolj upesnjenih, najbolj izrabljenih, najtežjih, najbolj vzvišenih in najbanalnejših hkrati?

Res je, gre predvsem za arhetipe, ki so pravzaprav neukinljivi in bodo prisotni, dokler se ne bomo povsem robotizirali. Knjiga *Vprašanja srca* je začela nastajati v zelo težkem obdobju mojega življenja, ko sem ostala povsem sama, ko me je zares udarila samota. Ostala sem znenada brez svojega družbenega, družabnega in socialnega okolja. Kakor v vakuumu, bil je grozen šok. Preboleti sem morala, po tem pa sem predelala vse skupaj v humus in nenadoma so začele nastajati pesmi. Tudi naslov je bil samoumeven, kajti vse, kar se človeku v življenju pomembnega zgodi, so zares vprašanja srca, pa naj bo to kozmos ali mikrokozmos. Končno smo z bitjem srca poklicani v ta svet in ko preneha biti, ta svet zapustimo. Ko sem brala najnovejše znanstvene raziskave, so mi razkrile osupljivosti o srcu, ki sem jih komaj slutila.

Mislite Ericha Fromma?

Tudi njega. Gre za čustven organ, ne le za mašino, ki tiktaka, gre vendar za nekakšno druge možgane v telesu. Izkazalo se je, da so bili stari antični modreci pametni, ko so prebivališče duše in center človekovega duhovnega življenja umestili prav v srce. A je sploh še mogoče z novim ritmom in metrumom,

s svežo metaforiko upesniti tolikokrat zljajnano temo? Toliko tega smo že prebrali – od starih Egipčanov prek Shakespeara do danes. Upam, da je vedno znova mogoče, sicer se bojim, da bi pesnike prenehale obiskovati Muze. V mojih *Nebeških kočijah*, so se začele te 'kozmične' teme pri meni. Tam sem si začela postavljati vprašanja o skrivnostih bivanja, ki si jih zmeraj znova postavljamo, in temu lahko rečemo tudi vprašanja srca ali kako drugače.

Izdala vas je mariborska Založba Obzorja. Včasih kar pozabimo, da je na ruševinah nekdanjih Obzorij nastala nova založba – z zanimivo, kakovostno literarno produkcijo. Letos imajo vas, večerniško nominiranko in kresnikovega nominiranca Borisa Kolarja. Kako ste prišli do njih?

Po naključju sem prišla k Obzorjem, tudi sama sem mislila, da ne obstajajo več. Iskala sem založnika in poslala sem jim rokopis, v dveh dneh so mi odgovorili, izbrala sem ilustratorja Danijela Demšarja, s katerim sva že uspešno sodelovala. Prijetno sem bila presenečena nad izjemno profesionalnostjo založbe. Sicer imam z založniki kar trpke izkušnje. Le s Celjsko Mohorjevo sodelujem že leta, zelo so odprti za poezijo, tudi moja odrasla poezija je izšla pri njih. Za *Živo hišo* sem prejela desetnico. Zdaj sem že 'stara modra mačka' in se ne sekiram več. Je že življenje samo dovolj nepredvidljivo in me je v zadnjih štirih letih dovolj hudo preizkušalo.

Bili ste pevka, šansonjerka, vodili ste gledališče za otroke, vse zelo uspešno. Zakaj pa ste nehali peti?

Književnost me je preveč potegnila vase, in sem prenehala peti. Še danes mi je strašansko žal, najbolj zato, ker bi rada pela sama svoje šansone. Danes ne bi več mogla stopiti na oder in peti. S šestnajstimi sem začela resno s petjem šansonov, v prvem letniku celjske gimnazije. Šibala sem po celi Jugoslaviji. Bila sem dobra, da me je celo profesor matematike na moji tridesetletnici mature najprej vprašal, ne, kaj pišem, temveč, ali še kaj pojem in ali bom jim kaj zapela. Niso mogli sprejeti, da sem nehala peti. Moja glasbena kariera se je začela zelo zgodaj. Hodila sem k solo petju, bila sem solistka v pevskem zboru. Tudi v gledališču sem igrala od osnovne šole. V drugem razredu osnovne šole sem napisala svoj prvi dramski tekst *Uboga Anica* in ga sama režirala, koreografirala in igrala glavno vlogo.

V bistvu ste med redkimi, ki poslanstvo skoraj izključno mladinske pisateljice in pesnice nosijo skozi čas ponosno, brez kompleksov.

Ko pišem, ne pišem za otroka. Pišem zase, brez vsake rezerve. Mora biti v meni neko drugo veselje, na katerega se preklonim. Če tega nimaš, imam občutek, da ne moreš pisati za otroke. Lahko si še tako vrhunski pesnik za odrasle, pa za otroke nisi. Nekateri si poezijo za otroke preveč preprosto predstavljajo. Odličen pesnik za odrasle ni nujno odličen tudi za otroke.

Ste za Vprašanja srca od samega začetka vedeli, da so pesmi za otroke?

Med samim pesnjenjem padeš v nekak trans, v neko drugo dimenzijo. Ko napišeš prve verze, te poezija odnese s seboj. Šele potem pride na vrsto 'čiščenje', objektivni pogled iz daljave, ko tehtaš vsako besedo. Strašno 'picajzlasta' sem,

tehtam vsako besedo, vsak veznik, vsako ločilo je zame bistvenega pomena. Vse svoje tekste znam skoraj na pamet, ker jih tako brusim. Končno čiščenje dela razum in pride do izraza obrtno znanje, ki si ga nabral v učnih letih. To daje trdno podstat za merilo, kaj si napisal. Ogromno se samosprašujem, nikoli nisem na prvo rimo zadovoljna. Včasih kako pesem žulim celo leto, jo dam na stran, nekaj me moti. Pa pride neka noč brez spanja in najdem rešitev za tisto odloženo pesem. Imam zelo ustvarjalne sanje. Svojo zadnjo radijsko igro *Medvedek in punčka*, ki govori o samoti, sem napisala v veliki večini s pomočjo sanj. Bila je nagrajena kot radijska igra za otroke in Radio Slovenija jo je poslal na evropski festival radijske igre v Bratislavo. Igra previhari vse otroške intimne strahove, čeprav prihaja iz moje odrasle duše. Ne vem, kako pride do te alkimije in dobro, da tega ne vemo.

Tone Pavček je rekel, da se boji, da bo umrl strašno mlad, ker čuti nenehno tega otroka v sebi.

Na nek način se strinjam s Pavčkom. Tudi meni se zdi grozno, da sem v duši tako mlada. Imam neverjetno bogate sanje, tudi prekognicijske, a naučila sem jih ločevati, razbirati. Najsrečnejša sem, ko imam ustvarjalne sanje. Mnogo koncev svojih pesmi izsanjam. Kot je rekel moj prijatelj psiholog, sem vsaj sanjska milijonarka.

Kako pa gledate na getoizacijo pesnic pri nas? Izšle ste prvič v posebni antologiji slovenskih pesnic Irene Novak Popov. V splošnih antologijah vas skorajda ni (bilo).

Ne strinjam se z neuvrščanjem pesnic v naše antologije. Toliko dobrih pesnic imamo, skoraj več kot pesnikov ta čas. Takega moškega šovinizma, kot ga zganjajo naši pesniki, ni nikjer v Evropi. To je samo slovenska posebnost. Mene

še zdaj boli usoda Ade Škerl, boli me kot pesnico in kot človeka. Če bi mogla, bi kaj naredila zanjo, a sem nemočna. Mislim, da so se je preprosto bali, ker je bila tako dobra v svojem unikatnem intimizmu.

Melita Forstnerič Hajnšek

Večer, sreda, 23. 9. 2009, str. 2

ZGODBA MNOGIH BISTRIH IN RAHLO LENIH FANTOV

Irena Velikonja: *Ni zares veliko hudobnih profesorjev, so samo taki, ki zaradi nekih svojih prepričanj ali čisto človeških vzorcev ne najdejo pristnega stika z dijaki*

Foto: Titi Košir

Pred tremi leti ste presenetili s Poletjem na okenski polici, nenavadnim prvencem. Nenavadnim, ker je bil tako izdelan, pa tudi vsebinsko presenetljiv. V poplavi posnemanja in izmišljevanja najstniških problemov ste vi napisali roman o 'neproblematični najstnici'. Vaš drugi,

lanski roman se, vsaj z izbiro glavnega lika, vendarle 'prilagaja' večinskemu trendu, problematičnim odraščajnikom. Ste vmes spoznali, da so v resnici v glavnem takšni, ali pa je o neproblematičnih težko napisati več kot eno knjigo?

Leto v znamenju polža je šele moja druga knjiga, tako da zelo težko govorim o tem, kaj se da napisati in česa se ne da. Prepričana pa sem, da so v glavnem vsi najstniki 'problematični': nekateri svojo problematičnost kažejo navzven, da se morajo tudi drugi ukvarjati z njihovimi težavami, drugi pa jo tiščijo navznoter, zaradi česar delujejo neproblematično. Mark, junak iz zadnje knjige, spada bolj k prvim, medtem ko ste junakinjo prve knjige označili za neproblematično najstnico. Sicer pa se mi zdi, da tudi Mark nima nekih ekstremnih nerešljivih problemov, to, kar se mu dogaja, je zgodba mnogih bistrih in rahlo lenih fantov na začetku gimnazijske poti.

Seveda pa ste tudi ob izbiri problemskega lika ohranili bistvene značilnosti prvega romana, predvsem vero v možnost rešitve. Gre za vaš zasebni optimizem ali za opažanja iz prakse? Poznate primere, ki so popravili, kar se zdi skoraj nemogoče popraviti, se znova vzpostavili, ali pa si samo želite, da bi bilo to mogoče? Moram priznati, da je optimizem ali pozitiven pogled na svet vsekakor del mene. Prepričana sem, da je veliko lažje, če na svet gledaš s svetlejšje plati in da tudi iz neljubih dogodkov, ki so seveda nujni del življenja, skušaš potegniti kaj dobrega zase, se česa naučiti. Pa tudi o tem sem prepričana, da se vsak trud obrestuje, če ne takoj, pa čez nekaj časa. V praksi se seveda najdejo tudi take zgodbe, kot je predstavljena v knjigi, čeprav je treba priznati, da niso zelo pogoste. Za tak preobrat je namreč nujno, da mladostnik spozna, da je rešitev v njem samem in da mu nihče drug v resnici ne more pomagati, če tega sam noče, tako kot je to sča-